

Research Paper

The Effectiveness of Quinn's Early Childhood Education Program on the Self-Esteem of Preschool Children

Sayehnaz Saniei Abadeh¹, Ahmad Abedi^{*2}

1. M.A. in General Psychology, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran.

2. Associate Professor, Department of Psychology and Education of Children with Special Needs, Faculty of Educational Sciences and Psychology, Isfahan University, Iran

Citation: Saniei Abadeh S, Abedi A. The effectiveness of quinn's early childhood education program on the self-esteem of preschool children. Quarterly Journal of Child Mental Health. 2019; 6(2): 158-167.

<http://dx.doi.org/10.29252/jcmh.6.2.14>

ARTICLE INFO

Keywords:

Quinn's early childhood training program, self-esteem, preschool

Received: 6 Feb 2018

Accepted: 15 Feb 2019

Available: 17 Aug 2019

ABSTRACT

Background and Purpose: Preschool period is one the most important developmental periods in childhood that paying attention to it can lead to the development of healthy personality in adulthood, because concepts related to cognitive, emotional, affective, and social development are founded and evolved in this period. Accordingly, the present research was conducted to investigate the effectiveness of Quinn's early childhood training program on the self-esteem of preschool children.

Method: This study was a quasi-experimental research with pretest-posttest control group design. The study population included all the preschool children (aged 5) and their parents (aged 34-42) in Isfahan city in the academic year 2016-2017. Through referring to the preschool centers and using convenience sampling, 30 children and their parents were invited to participate in the study. Then the parents were randomly assigned either to the experimental or the control group (15 individuals per group). *Self-esteem Scale for Children* (Azizi Moghaddam, 2007) was used to collect the data. Before executing the intervention (Quinn's early childhood training program), the pretest was administered to both the experimental and control group. Then the experimental group received eight 90-minute sessions of Quinn's early childhood training program. Upon the end of the intervention, both groups were administrated the posttest.

Results: Results obtained by the analysis of covariance showed that Quinn's early childhood training was effective on children's self-esteem ($P < 0.0005$), in such a way that it could explain 29 % of the variance in the preschool children's self-esteem.

Conclusion: Quinn's early childhood training program teaches parents the techniques of reinforcing the knowledge, memory, visual-spatial reasoning, cognitive skills, and fine motor skills and in this way improves the self-efficiency in children which consequently shapes the higher self-esteem in them over the time.

* **Corresponding author:** Ahmad Abedi, Associate Professor, Department of Psychology and Education of Children with Special Needs, Faculty of Educational Sciences and Psychology, Isfahan University, Iran.

E-mail addresses: A.abedi@Edu.ui.ac.ir

اثربخشی برنامه آموزشی زود هنگام کوئین بر حرمت خود کودکان پیش دبستانی

سایه ناز صنیعی آباده^۱، احمد عابدی^{۲*}

۱. کارشناسی ارشد روان‌شناسی عمومی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران

۲. دانشیار گروه روان‌شناسی و آموزش کودکان با نیازهای خاص، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه اصفهان، ایران

مشخصات مقاله

چکیده

کلیدواژه‌ها:

برنامه آموزشی زود هنگام کوئین،
حرمت خود،
پیش دبستانی

زمینه و هدف: دوره پیش دبستانی به عنوان یکی از مهم‌ترین دوره‌های تحولی کودکان بوده که توجه به آن می‌تواند به تحول شخصیت سالم در بزرگسالی منجر شود، زیرا مفاهیم مرتبط به تحول شناختی، هیجانی، عاطفی، و اجتماعی در این دوره پایه‌گذاری و تحول می‌یابد. بر این اساس پژوهش حاضر با هدف بررسی اثربخشی برنامه آموزشی زود هنگام کوئین بر حرمت خود کودکان پیش از دبستان انجام شد.

روش: روش پژوهش حاضر آزمایشی از نوع نیمه آزمایشی با طرح پیش‌آزمون و پس‌آزمون با گروه گواه بود. جامعه آماری شامل تمامی کودکان پیش دبستانی (۵ ساله) و والدین آنها (۳۴ تا ۴۲ سال) در شهر اصفهان در سال تحصیلی ۹۶-۱۳۹۵ بود. در پژوهش حاضر با مراجعه به مراکز پیش دبستانی با استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس، تعداد ۳۰ کودک انتخاب و از والدین آنها جهت شرکت در پژوهش دعوت شد. سپس والدین در دو گروه آزمایش و گواه به تصادف (۱۵ نفر در هر گروه). جایدهی شدند ابزار مورد استفاده در این پژوهش شامل پرسشنامه حرمت خود کودکان (عزیزی مقدم، ۱۳۸۶) بود. قبل از ارائه مداخله (دوره آموزشی زود هنگام کوئین)، مرحله پیش‌آزمون برای دو گروه آزمایش و گواه اجرا شد و سپس گروه آزمایش در معرض ۸ جلسه (۹۰ دقیقه‌ای) دوره آموزشی زود هنگام کوئین قرار گرفت. پس از پایان دوره مداخله از هر دو گروه پس‌آزمون گرفته شد.

یافته‌ها: یافته‌های حاصل از پژوهش حاضر با روش تحلیل کواریانس نشان داد که برنامه آموزشی زود هنگام کوئین بر حرمت خود کودکان پیش دبستانی تأثیر دارد ($P < 0/0005$)، به گونه‌ای که ۲۹ درصد تغییرات حرمت خود کودکان پیش دبستانی توسط برنامه آموزشی زود هنگام کوئین تبیین می‌شود.

نتیجه‌گیری: در آموزش برنامه کوئین به والدین، تکنیک‌هایی مانند چگونگی تقویت مهارت دانش، حافظه، استدلال دیداری - فضایی، مهارت‌های شناختی، و مهارت‌های حرکتی ظریف فرزندشان آموزش داده شد و در نتیجه سبب بهبود ادراک خودکارآمدی در کودکان و به مرور زمان باعث شکل‌گیری حرمت خود بالاتر در آنها شده است.

دریافت شده: ۹۶/۱۱/۱۷

پذیرفته شده: ۹۷/۱۱/۲۶

منتشر شده: ۹۸/۰۵/۲۶

* نویسنده مسئول: احمد عابدی، دانشیار گروه روان‌شناسی و آموزش کودکان با نیازهای خاص، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه اصفهان، ایران.

پست الکترونیکی: A.abedi@Edu.ui.ac.ir

تلفن: ۰۹۱۳۳۱۶۲۳۰۱

مقدمه

تحول کودک مهم‌ترین تعیین‌کننده سلامت در طی دوران زندگی است و سال‌های پیش‌دبستانی فرصت بسیار مهمی برای تحول و پیشگیری از اختلالات تحولی است (۱). سال‌های پیش‌دبستانی به عنوان دوره حساس تحول در همه ابعاد که همراه با انعطاف‌پذیری مغز است، تجربه‌آموزی و فراهم آوردن محرک‌های محیطی اهمیت زیادی دارد (۲)؛ زیرا موفقیت کودکان در مدرسه تا حدودی به رویدادهایی بستگی دارد که آنها قبل از ورود به مدرسه تجربه کرده‌اند (۳ و ۴).

یکی از اهداف مهم دوره پیش‌دبستانی، تحول شخصیت سالم کودک است. شخصیت سالم دارای ویژگی‌های بسیاری است که یکی از مهم‌ترین آنها حرمت خود^۱ بالا است. از آنجا که حرمت خود کودک زمینه و اساس ادراک وی از تجارب زندگی را فراهم می‌سازد، دارای ارزش ویژه‌ای است. کودکی که احساس خوبی در مورد خودش دارد بهتر می‌تواند با مشکلات کنار بیاید (۵ و ۶). حرمت خود به احساس فرد نسبت به ارزشمندی و تأیید او نسبت به خودش مربوط است (۷). از حرمت خود به عنوان پدیده‌ای روان‌شناختی یاد می‌شود که دارای تأثیر حتمی بر فرایندهای هیجانی، احساسی، و شناختی است (۸). کودکان و نوجوانانی که حرمت خود بالایی را تجربه می‌کنند، می‌توانند در برقراری ارتباط و ابراز احساسات و عواطف در موقعیت‌های مختلف احساس توانمندی کرده و علاوه بر آن، با برخورداری از تحمل روانی شکست، مسئولیت عواقب شکست احتمالی را بر عهده گیرند. در نهایت این افراد دارای احساس مثبت نسبت به خود و دارای منبع مهارگری درونی هستند. در مقابل کودکان و نوجوانان با حرمت خود پایین به دیگران وابسته بوده و با عدم تحمل شکست دچار سرخوردگی شده و در تصمیم‌گیری مشکل دارند (۹ و ۱۰).

بهبود حرمت خود در دوران پیش از دبستان و سال‌های اولیه دبستان به دلیل تأثیر آن بر دیگر جنبه‌های تحول از اهمیتی دوچندان برخوردار است (۱۱ و ۱۲). کودکان با عواطف و روابط اجتماعی تحول‌یافته، عملکرد بهتری در مدارس دارند و همچنین دارای حرمت خود بیشتر در انجام تکالیف چالش‌برانگیز هستند (۱۳-۱۵). در یک مطالعه مشخص شد که ۴۰ درصد از کودکان قبل از مدرسه مهارت‌های اجتماعی و

1. Self-esteem

عاطفی مورد نیاز را کسب نمی‌کنند (۱۶)، بنابراین لازم است این مشکلات در مراحل اولیه تحول تشخیص داده شوند (۱۷). برای برطرف کردن این مشکلات، یکی از بهترین اصول علمی، به کارگیری مداخلات زود هنگام است (۱۸).

برنامه‌های مداخله زود هنگام مستلزم به کارگیری همه فعالیت‌های آموزشی و توانبخشی است که متوجه کودک و نیز راهنمایی‌های والدین است، به طوری که به محض مشخص شدن مشکل کودک، این فعالیت‌ها به اجرا در می‌آیند (۱۹-۲۰). مداخله زود هنگام در ارتباط با کودک، والدین او، خانواده و نیز شبکه وسیع‌تر جامعه است و به طور کلی مداخله زود هنگام و آموزش پیش‌دبستانی فعالیت‌های خانواده‌محوراند (۲۱-۲۳). از جمله برنامه‌های ارائه شده برای رسیدن به این مقصود، برنامه کوئین^۲ است که در آن یادگیری و بازی به شکل ماهرانه‌ای ترکیب شده است. این برنامه شامل هفت مهارت پایه و اساسی می‌شود که کودکان باید پیش از ورود به دبستان آنها را یاد بگیرند. این مهارت‌ها عبارت‌اند از: مهارت‌های زبانی، دانش/ درک مطلب، حافظه، توانایی ریاضی، استدلال دیداری-فضایی، مهارت‌های شناختی، و مهارت‌های حرکتی ظریف. در این برنامه دو توانایی دیگر نیز شامل سرعت پردازش و مهار توجه نیز آموزش داده می‌شود. همچنین علاوه بر مهارت‌های فوق، پنج ویژگی شخصیتی کودکان خردسال نیز پرورش داده می‌شود که عبارت‌اند از: کنجکاوی، سرسپردگی به علائق خود، پشتکار، تحمل شکست، و خودمهارگری (۲۴). ابراهیمی، عابدی، یارمحمدیان و فرامرزی (۲۵) در پژوهش خود نشان دادند که برنامه آموزشی کوئین بر سلامت روان کودکان مبتلا به اختلالات یادگیری عصب-روان شناختی و تحولی مؤثر است. علاوه بر این، مطالعات بسیاری نشان دادند آموزش‌های زود هنگام به کودکان بر سلامت روان، تحول شناختی، تحول اجتماعی و رفتاری، و افزایش تجارب مثبت آنها تأثیر معنادار دارد (۱۷، ۲۵-۲۷).

با توجه به دوره حساس کودکان پیش‌دبستانی و اهمیت مسائل یاد شده مربوط به حرمت خود کودکان و اهمیت و تأثیر مداخلات زود هنگام بر توانایی‌ها و یادگیری کودکان و همچنین کمبود مطالعات در زمینه برنامه‌های آموزشی و مداخله‌ای در این زمینه برای کودکان پیش از دبستان در ایران، پژوهش حاضر اهمیت و ضرورت زیادی پیدا می‌کند تا

2. Quinn's Programs

کارشناسی بودند (۴۶ درصد). ملاک‌های ورود به پژوهش شامل رضایت مدیر و مربی واحد مربوطه و انجام همکاری لازم و رضایت والدین جهت شرکت در برنامه آموزشی بود. همچنین ملاک‌های خروج از مطالعه نیز شامل غیبت در دو جلسه آموزشی و عدم همکاری و انجام ندادن تکالیف مشخص شده در کلاس بود.

(ب) ابزار

۱. پرسشنامه حرمت خود کودکان^۱: پرسشنامه حرمت خود کودکان ۲۰ گویه دارد و توسط عزیزی مقدم در سال ۱۳۸۶ طراحی شده است. این چک لیست به صورت مقیاس چهار درجه‌ای (خیلی زیاد، زیاد، کم، خیلی کم) نمره گذاری می‌شود که هر یک از این گزینه‌ها به ترتیب ۱، ۲، ۳ و ۴ امتیاز دارند. لازم به ذکر است که سؤالات ۳، ۴، ۵، ۶، ۹ و ۲۰ به صورت معکوس نمره گذاری می‌شوند (به نقل از ۲۹). حداقل نمره این پرسشنامه ۲۰ و حداکثر نمره ۸۰ است. کسب نمره بالاتر نشان‌دهنده حرمت خود بالاتر در نزد کودکان است. این چک‌لیست برای سنجش حرمت خود کلی، اجتماعی، یادگیری، خانوادگی، و جسمانی تهیه شده است. عزیزی مقدم چک لیست را در اختیار چند نفر از دانشجویان کارشناسی ارشد رشته‌های مدیریت آموزشی و روان‌شناسی تربیتی قرار داد و آنها روایی چک‌لیست را بالا ارزیابی کرده‌اند. جهت سنجش پایایی، این پرسشنامه در اختیار ۳۰ نفر قرار گرفت که پایایی نمره کل پرسشنامه با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۷ و پایایی بعد اجتماعی ۰/۴۴، بعد یادگیری ۰/۷۸، بعد خانوادگی ۰/۷۵، و بعد جسمانی ۰/۶ به دست آمده است (۲۹). میزان پایایی این پرسشنامه در پژوهش حاضر با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برای نمره کل پرسشنامه ۰/۸۵ و پایایی بعد اجتماعی ۰/۵۹، بعد یادگیری ۰/۷۹، بعد خانوادگی ۰/۸۰، و بعد جسمانی ۰/۶۳ محاسبه شد.

(ج) برنامه مداخله‌ای: برنامه مداخله‌ای در پژوهش حاضر برگرفته از برنامه کوئین (۳۰) بود که در ۸ جلسه آموزشی یک و نیم ساعته، به صورت گروهی، هفته‌ای یک جلسه در طی دو ماه توسط نویسنده اول پژوهش به شرح جدول ۱ اجرا شد. این برنامه مختص سنین پیش‌دبستانی است که به تقویت مهارت‌های خواندن، ادراک، حافظه، گوش دادن، ریاضیات، و مفاهیم تجسمی - فضایی می‌پردازد.

توان پیشنهادها یا ایده‌هایی برای دستیابی به هویتی موفق و در پی آن شخصیتی سالم ارائه داد تا به دنبال آن افراد بتوانند با تحول و شکوفایی توانایی‌های شناختی و روانی خود برای زندگی بهتر خویش گام بردارند. علاوه بر این توجه به اهمیت به کارگیری مداخلات زود هنگام جهت بهبود حرمت خود در دوره پیش‌دبستانی در پژوهش‌های پیشین به میزان زیادی مغفول مانده است که انجام پژوهش حاضر می‌تواند به عنوان راهگشایی برای پر کردن خلاء پژوهشی ذکر شده به شمار رود. از این رو هدف از انجام این پژوهش بررسی تأثیر برنامه آموزشی زود هنگام کوئین بر حرمت خود کودکان پیش از دبستان است.

روش

(الف) طرح پژوهش و شرکت کنندگان: طرح پژوهش، نیمه آزمایشی از نوع پیش‌آزمون و پس‌آزمون با گروه گواه بود. جامعه آماری شامل تمامی کودکان پیش‌دبستانی و والدین آنها در شهر اصفهان در سال تحصیلی ۹۶-۱۳۹۵ بود. در این پژوهش متغیر مستقل عبارت بود از برنامه آموزشی زود هنگام کوئین و متغیر وابسته حرمت خود کودکان پیش‌دبستانی بود. جهت انتخاب حجم نمونه، با مراجعه به یک مرکز پیش‌دبستانی، از طریق نمونه‌گیری دردسترس، ۳۰ کودک انتخاب و از والدین آنها جهت شرکت در پژوهش دعوت شد. ۵ نفر از والدین از شرکت در پژوهش انصراف دادند که با والدین داوطلب دیگر جایگزین شدند. سپس والدین انتخاب شده به صورت تصادفی در دو گروه آزمایش و گواه (هر گروه ۱۵ نفر) جایدهی شدند. دلیل انتخاب ۱۵ نفر برای هر گروه، رجوع به منابع علمی مربوط بود. چنان‌که دلاور (۲۸) بیان می‌دارد در پژوهش‌هایی با روش پژوهش آزمایشی، تعداد ۱۵ نفر برای هر گروه کفایت می‌کند. لازم به ذکر است که در این پژوهش یکی از والدین (پدر یا مادر) می‌توانستند در پژوهش شرکت کرده و محتویات آموزش دیده را با همسر خود نیز در میان گذاشته تا یک اشتراک در شیوه تعاملی با فرزند (منطبق با پروژه کوئین) در والدین شکل گیرد. نتایج حاصل از داده‌های جمعیت‌شناختی نشان داد والدین حاضر در این پژوهش دارای دامنه سنی ۳۴ تا ۴۲ سال و با میانگین سنی ۳۷/۴۰ سال بودند. همچنین بیشتر افراد حاضر در پژوهش دارای سطح تحصیلات

1. Children's self-esteem questionnaire

جدول ۱: خلاصه برنامه آموزش زود هنگام کوئین (۳۰)

جلسه	عنوان	محتوای جلسه
۱	معرفی برنامه کوئین / آشنایی با مهارت‌های لازم در دوره پیش دبستانی	معرفی هفت توانایی کودکان بسیار موفق دوره پیش دبستان و پنج مهارت حیاتی که هر کودکی برای موفقیت در زندگی آینده به آنها نیاز خواهد داشت، آموزش وارد کردن یادگیری به طرز نامحسوس در لحظه‌های کودک از طریق بازی
۲	خواندن، فعالیتی برای تقویت تمام توانایی‌های هفتگانه / سازهایی برای تقویت توانایی‌های هفتگانه	مرور مطالب جلسه قبل و بررسی گزارش تکالیف منزل، آموزش تکنیک خواندن دیالوگی و تکنیک‌هایی برای تقویت مهارت داستان‌گویی، آموزش بازی‌های قافیه‌دار و بازی‌هایی با استفاده از موسیقی و سازهایی خانگی مانند: گروه موسیقی خانگی
۳	صحبت کردن؛ راهی برای تقویت ۶ توانایی	مرور مطالب جلسه قبل و بررسی گزارش تکالیف منزل، آموزش تکنیک‌هایی در زندگی روزمره برای حرف زدن با کودک و انجام مکالمات پینگ‌پنگی، آموزش بازی‌هایی برای تقویت حوزه‌های واژگان، درک مطلب، دانش، شباهت‌ها و تفاوت‌ها.
۴	فعالیت‌هایی برای آموزش مهارت گوش دادن به کودکان	مرور مطالب جلسه قبل و بررسی گزارش تکالیف منزل، آموزش انجام بازی‌ها و تکنیک‌هایی در زندگی روزمره برای تقویت مهارت گوش دادن و پاسخ‌گویی کودک مانند بازی اجازه هست؟
۵	تقویت مهارت دانش / دریافت (درک مطلب) / تقویت مهارت حافظه	مرور مطالب جلسه قبل و بررسی گزارش تکالیف منزل، آموزش تکنیک‌هایی در زندگی روزمره برای آموزش رنگ‌ها، حروف و اعداد، اعضای بدن و...، آموزش تکنیک‌های تقویت حافظه.
۶	تقویت مهارت ریاضیات، تقویت مهارت استدلال دیداری - فضایی	مرور مطالب جلسه قبل و بررسی گزارش تکالیف منزل، معرفی مفاهیم ریاضی و آموزش تکنیک‌هایی برای آموزش این مفاهیم مانند الگوی مهره‌چینی، آموزش بازی‌هایی برای تقویت استدلال دیداری - فضایی
۷	تقویت مهارت‌های شناختی و مهارت‌های حرکتی ظریف	مرور مطالب جلسه قبل و بررسی گزارش تکالیف منزل، آموزش تکنیک‌هایی برای تقویت مهارت‌های شناختی، آموزش انجام بازی‌ها و تکنیک‌هایی برای تقویت مهارت‌های حرکتی ظریف.
۸	تقویت ۵ مهارت حیاتی که هر کودکی برای موفقیت در زندگی آینده به آنها نیاز خواهد داشت	مرور مطالب جلسه قبل و بررسی گزارش تکالیف منزل، معرفی مهارت‌های کنجکاوی، سرسپردگی به علائق، پشتکار، تحمل شکست و کام‌نایافتگی، خودمهارگری، و آموزش تکنیک‌های تقویت آن‌ها

می‌ماند و نیازی به درج نام نیست. در نهایت، بر روی گروه مداخله، مداخله آموزشی برنامه کوئین مطابق با جدول یک انجام شد در حالی که گروه گواه در طول اجرای پژوهش این مداخله را دریافت نکردند. در این پژوهش برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از دو سطح آمار توصیفی و استنباطی استفاده شده است. در سطح آمار توصیفی از میانگین و انحراف استاندارد و در سطح آمار استنباطی از آزمون تحلیل کواریانس برای بررسی فرضیه پژوهش استفاده شد. نتایج آماری با استفاده از ویرایش ۲۳ نرم‌افزار آمار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

یافته‌ها

میانگین و انحراف معیار مؤلفه حرمت خود در گروه‌های آزمایش و گواه در مراحل پیش و پس‌آزمون در جدول ۲ ارائه شده است.

(۵) روش اجرا: ابتدا با هماهنگی مدیران مهد کودک و پیش دبستانی، از والدین دعوت شد تا طی جلسه‌ای در مهد کودک و پیش دبستانی حضور یابند. سپس پروژه کوئین به شکل کلی برای والدین توضیح داده شد و از آنان جهت شرکت در پژوهش دعوت به عمل آمد. سپس با انتخاب حجم نمونه و اجرای پیش‌آزمون، والدین منتخب (۳۰ نفر) به شکل تصادفی در گروه‌های آزمایش و گواه جایدهی شدند. در گام بعد جلسات آموزشی مبتنی بر پروژه کوئین بر روی والدین حاضر در گروه آزمایش اجرا شد؛ این در حالی بود که والدین حاضر در گروه گواه در طول اجرای پژوهش از دریافت این مداخله بی‌بهره و در نوبت دریافت آن بعد از اتمام فرایند پژوهش بودند. جهت رعایت اخلاق در پژوهش رضایت والدین برای شرکت در برنامه مداخله کسب و از تمامی مراحل مداخله آگاه شدند. همچنین به افراد گروه گواه اطمینان داده شد که آنان نیز پس از اتمام فرایند پژوهشی این مداخلات را دریافت خواهند کرد. همچنین به هر دو گروه اطمینان داده شد که اطلاعات آنها محرمانه باقی

جدول ۲: میانگین و انحراف استاندارد حرمت خود بر اساس گروه آزمایش و گواه

گروه	نوع آزمون	میانگین	انحراف استاندارد	آزمون شاپیرو ویلک
گروه	پیش آزمون	۶۰/۹۳	۸/۵۴۸	۰/۲۳
آزمایش	پس آزمون	۶۵/۷۳	۸/۰۱۳	۰/۴۴
گروه	پیش آزمون	۶۴/۰۷	۵/۴۵۷	۰/۱۱
گواه	پس آزمون	۶۳/۶۷	۶/۱۰۲	۰/۳۹

قبل از ارائه نتایج تحلیل آزمون کواریانس، پیش فرض‌های آزمون‌های پارامتریک مورد سنجش قرار گرفت. بر همین اساس نتایج آزمون شاپیرو ویلک بیانگر آن بود که پیش فرض نرمال بودن توزیع نمونه‌ای داده‌ها برقرار بوده است ($F=0/23$, $p>0/05$). همچنین

پیش فرض همگنی واریانس نیز توسط آزمون لوین مورد سنجش قرار گرفت که نتایج آن معنادار نبوده که این یافته نشان می‌دهد پیش فرض همگنی واریانس‌ها رعایت شده است ($P>0/05$). از طرفی نتایج آزمون t نشان داد که پیش آزمون گروه‌های آزمایش و گواه در متغیر وابسته (حرمت خود کودکان) معنادار نبوده است ($p>0/05$). همچنین باید اشاره کرد که در بررسی پیش فرض همگنی شیب خط رگرسیون، نتایج نشان داد که تعامل پیش آزمون با متغیر گروهبندی در مرحله پس آزمون در متغیر حرمت خود معنادار نبوده است؛ این بدان معناست که فرض همگنی شیب خط رگرسیون در این متغیر برقرار بوده است. در جدول ۳ نتایج آزمون تحلیل کواریانس تأثیر برنامه کوئین بر حرمت خود کودکان پیش دبستانی ارائه شده است.

جدول ۳: نتایج آزمون تحلیل کواریانس تأثیر برنامه کوئین بر حرمت خود کودکان پیش دبستانی

منبع تغییرات	مجموع مجدورات	Df	میانگین مجدورات	F	معناداری	مجدور اتا	توان آزمون
مدل اصلاح شده	۹۶۸/۲۸	۲	۴۸۴/۱۴	۲۷/۰۱	<۰/۰۰۰۵	۰/۶۶	۱/۰۰۰
پیش آزمون	۹۳۶/۲۵	۱	۹۳۶/۲۵	۵۲/۲۲	<۰/۰۰۰۵	۰/۶۵	۱/۰۰۰
گروه	۱۵۰/۵۳	۱	۱۵۰/۵۳	۸/۳۹	۰/۰۰۷	۰/۲۹	۰/۸۹
خطا	۴۸۴/۰۱	۲۷	۱۷/۹۲				

چنانکه از نتایج جدول ۴ مشخص است نمرات میانگین تعدیل شده متغیر حرمت خود در گروه آزمایش از میانگین نمرات گروه گواه، بیشتر است.

بحث و نتیجه گیری

همان طور که گفته شد پژوهش حاضر با هدف بررسی اثر بخشی برنامه آموزشی زود هنگام کوئین بر حرمت خود کودکان پیش از دبستان انجام شد. نتایج نشان داد برنامه کوئین بر حرمت خود کودکان پیش دبستانی شهر اصفهان مؤثر بوده است. نتایج به دست آمده با یافته‌های پال و برت (۱۳)، روکو، گوردن و مک‌لین (۱۸)، ابراهیمی و همکاران (۲۵)، مالانی و همکاران (۲۶)، و اسکجیولند (۲۷) همسو است. این پژوهشگران با به کارگیری روش‌های مداخله زود هنگام همچون برنامه آموزشی کوئین نشان داده‌اند که مداخله زود هنگام می‌تواند به بهبود فرایند یادگیری مهارت‌های گوناگون در کودکان پیش دبستانی منجر شده و سبب بهبود ادراک خود کارآمدی و حرمت خود این کودکان شود.

بر اساس اطلاعات جدول ۳ برنامه آموزشی زود هنگام کوئین بر حرمت خود مؤثر است، زیرا مقدار سطح معناداری خیلی کوچک‌تر از ۰/۰۵ است ($P = 0/007$)؛ به بیان دیگر تفاوت دو گروه گواه و آزمایش با توجه به تأثیر برنامه آموزشی زود هنگام کوئین بر متغیر وابسته (حرمت خود کودکان)، معنادار است. همچنین می‌توان گفت تفاوت بین نمرات دو گروه گواه و آزمایش، بیان کننده این مطلب است که حرمت خود در قبل از برنامه آموزشی زود هنگام کوئین و بعد از برنامه آموزشی زود هنگام کوئین به طور معناداری متفاوت است. در جدول ۴ میانگین‌های تعدیل شده متغیر وابسته در گروه آزمایش و گواه ارائه شده است.

جدول ۴: میانگین‌های تعدیل شده متغیر وابسته در گروه آزمایش و گواه

متغیر	میانگین	خطای استاندارد
پس آزمون متغیر	۶۵/۲۲	۸/۱۲
حرمت خود	۶۲/۴۷	۹/۶

که در خانواده‌هایی با ثبات به سر می‌برند و ارتباط نزدیکی بین والدین و آنان وجود دارد. در خانواده‌هایی که از ثبات برخوردارند، روابط نزدیک بین والدین با کودک وجود دارد و والدین با فرصت‌های بی‌شماری که برای فرزندان خود فراهم می‌کنند (نظیر برنامه آموزشی کوئین)، زمینه لازم را برای زندگی موفقیت‌آمیز آنان تدارک می‌بینند و این فرایند سبب پدید آیی تصور خودارزشی در نزد کودک و در نتیجه افزایش حرمت خود در آنان می‌شود.

برنامه آموزشی کوئین در این پژوهش توانسته است از طریق طرح سؤالات بزرگ از کودکان و کنکاش این پرسش‌ها، زمینه بهبود حرمت خود را در آنها فراهم کند (۱۳). یکی از پیش‌زمینه‌های مهم این برنامه، تکیه بر این اصل است که کودکان قابلیت‌ها و توانایی‌های استدلالی و فکری خود را در یک «اجتماع» کسب می‌کنند. والدین لقمه‌هایی از دانش را جهت بلعیدن کودکان مهیا نمی‌کنند، که با آموزش‌ها و تجارب تخصصی که کسب کرده‌اند ارائه دهنده یک مدل تجربی برای افزایش حرمت خود و جرئت‌ورزی هستند (۱۸). به طور کلی نتایج نشان داد برنامه آموزشی کوئین می‌تواند با آشنا کردن و تغییر نگرش والدین در مورد چگونگی برقراری ارتباط و تعامل با فرزندشان و شناخت مهارت‌های مورد نیاز کودکان و نحوه تقویت این مهارت‌ها، موجب افزایش حرمت خود کودکان شود.

وجود برخی متغیرهای کنترل نشده مانند وضعیت مالی خانواده‌ها، تعداد فرزندان، تحصیلات والدین و موقعیت اجتماعی آنها، برخورداری یا عدم برخورداری از محیط خانوادگی و زندگی غنی و محرک، عدم بهره‌گیری از روش‌های نمونه‌گیری تصادفی، از محدودیت‌های این پژوهش بود؛ لذا پیشنهاد می‌شود تا برای افزایش قدرت تعمیم‌پذیری نتایج، این پژوهش با رفع محدودیت‌های ذکر شده، کنترل عوامل ذکر شده، و روش نمونه‌گیری تصادفی اجرا شود. همچنین در سطح پژوهشی پیشنهاد می‌شود که طی پژوهش‌های آتی، کارآیی برنامه کوئین در کودکان دارای مشکلات روان‌شناختی مانند پرخاشگری، افسردگی، ناتوانی یادگیری، و اختلال نارسایی توجه/ فزون‌کنشی نیز بررسی و مطالعه شود. بر اساس یافته‌های این پژوهش با توجه به وجود اثربخشی برنامه زود هنگام کوئین بر حرمت خود کودکان پیش‌دبستانی، در سطح به کار بسته پیشنهاد می‌شود تمرین‌ها و فعالیت‌های برنامه کوئین به والدین

در تبیین نتایج به دست آمده باید گفت مطابق با یافته روکو و همکاران (۱۸)، برنامه کوئین به عنوان یک برنامه مداخله والدمحور، برای والدین فرصتی فراهم می‌کند تا درباره کودک خویش و نحوه آموزش و بازی با وی، اطلاعات مناسب کسب کرده و بتوانند بهترین نقش را در تعیین و ارضای نیازهای شناختی و عاطفی کودک ایفا کنند. تجربه نشان داده است دلیل عمده ایجاد حرمت خود را باید در رابطه فرد با جامعه‌اش به خصوص در دوران بسیار مهم کودکی و نوجوانی جستجو کرد (۱۰ و ۲۳). همان‌گونه که گفته شد پژوهشگران معتقدند حرمت خود به طور کلی و حرمت خود اجتماعی به طور خاص متأثر از کیفیت ارتباطات نزدیک با دیگران است. بر این اساس برنامه کوئین با آموزش مهارت‌هایی همچون بهبود فرایند صحبت کردن و گوش دادن می‌تواند منجر به بهبود تعاملات اجتماعی کودکان پیش‌دبستانی و در نتیجه افزایش سطح حرمت خود در نزد آنها شود.

محیط گرم و حمایت‌کننده در خانواده و مشارکت آنان، انتظارات سنجیده والدین و سایر بزرگسالان از توانایی‌ها و امکانات کودکان، و حرمت گذاشتن و اهمیت دادن به آنها که ناشی از آموزش برنامه کوئین است (۲۷)، باعث تحول حرمت خود در آنها و پذیرش اجتماعی از سوی دیگران می‌شود. وقتی به کودکان توجه جدی شود و از آنها مراقب به عمل آید، تصور از خود آنها تقویت می‌شود، زیرا با عشق و حمایت، هر انسانی احساس ارزشمند بودن می‌کند. بنابراین، اگر کودکان در محیطی تحول یابند که بزرگسالان به طور مداوم از آنها خرده گیرند و آزادی‌های اساسی آنها را محدود کنند، یا نوجوانانی که مورد حمایت افراطی قرار می‌گیرند و فرصتی برای دست و پنجه نرم کردن با مسائل زندگی‌شان را ندارند، تصور از خود آنها دچار مشکل می‌شود.

مالانی و همکاران (۲۶) در پژوهشی با عنوان راه‌اندازی آموزش‌های زود هنگام در خانه و در اوایل دوران کودکی نشان دادند کودکانی که در اوایل دوران کودکی خود تحت آموزش‌های زود هنگام قرار گرفته‌اند نسبت به کودکانی که این گونه آموزش‌ها را ندیده‌اند، تحول شناختی و رفتاری بیشتری دارند و در عملکردهای تحصیلی موفق‌تر هستند. مطابق با نظر پال و برت (۱۳) زندگی انسان در طی سال‌های کودکی شکل می‌گیرد و کودک فرا می‌گیرد که چگونه با محیط اطراف خود و با اشخاص دیگر ارتباط احساسی برقرار کند. کودکانی، خوشبخت هستند

هستی شهر اصفهان و تمامی والدین گرامی که ما را در انجام این پژوهش یاری رساندند، صمیمانه سپاسگزاری می‌شود.

تضاد منافع: در این پژوهش هیچ گونه تعارض منافی توسط نویسندگان گزارش نشده است.

آموزش داده شود و این برنامه در مهدهای کودک و مراکز پیش دبستانی و به ویژه در مراکز کلینیکی برای بهبود مهارت‌ها و عملکرد کودکان اجرا شود.

تشکر و قدردانی: این مقاله برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد به شماره ۲۳۸۲۰۷۰۵۵۹۵۱۰۶۲ بود. در پایان از مدیریت محترم پیش دبستانی گل‌های

References

- Anderson JP, Reidy N. Assessing executive function in pre-scholars. *Neuropsychol Rev.* 2012; 22(4): 345-360. [Link]
- Schertz HH, Odom SL, Baggett KM, Sideris JH. Effects of joint attention mediated learning for toddlers with autism spectrum disorders: an initial randomized controlled study. *Early Child Res Q.* 2013; 28(2): 249-258. [Link]
- Mohammadnejhad GG, Yekanizad A. Comparison of psycho-motor skills and social adjustment in students with and without pre-school experience. *Quarterly Journal of Child Mental Health.* 2017; 4(1): 78-87. [Persian]. [Link]
- Lau EX, Rapee RM, Coplan RJ. Combining child social skills training with a parent early intervention program for inhibited preschool children. *J Anxiety Disord.* 2017; 51: 32-38. [Link]
- Turunen J, Fransson E, Bergström M. Self-esteem in children in joint physical custody and other living arrangements. *Public Health.* 2017; 149: 106-112. [Link]
- Hart KC, Maharaj AV, Graziano PA. Does dose of early intervention matter for preschoolers with externalizing behavior problems? A pilot randomized trial comparing intensive summer programming to school consultation. *J Sch Psychol.* 2019; 72: 112-133. [Link]
- Li J, Lu M, Xia T, Guo Y. Materialism as compensation for self-esteem among lower-class students. *Pers Individ Dif.* 2018; 131: 191-196. [Link]
- Ciarra JL, Mathew JM. Social anxiety and disordered eating: The influence of stress reactivity and self-esteem. *Eat Behav.* 2017; 26: 177-181. [Link]
- Orth U, Trzesniewski KH, Robins RW. Self-esteem development from young adulthood to old age: a cohort-sequential longitudinal study. *J Pers Soc Psychol.* 2010; 98(4): 645-658. [Link]
- Borowiec J, Hökelmann A, Osiński W. The level of self-esteem of deaf children: Can participating in dance lessons with vibrational headphones improve it? *Arts Psychother.* 2019; 64: 34-38. [Link]
- Cvencek D, Greenwald AG, Meltzoff AN. Implicit measures for preschool children confirm self-esteem's role in maintaining a balanced identity. *J Exp Soc Psychol.* 2016; 62: 50-57. [Link]
- Dai Q, Chu R-X. Anxiety, happiness and self-esteem of western Chinese left-behind children. *Child Abuse Negl.* 2018; 86: 403-413. [Link]
- Pahl KM, Barrett PM. The development of social-emotional competence in preschool-aged children: an introduction to the fun FRIENDS program. *J Psychol Couns Sch.* 2007; 17(1): 81-90. [Link]
- Mashford-Scott A, Church A, Tayler C. Seeking children's perspectives on their wellbeing in early childhood settings. *Int J Early Child.* 2012; 44(3): 231-247. [Link]
- Muratori P, Milone A, Brovedani P, Levantini V, Melli G, Pisano S, et al. Narcissistic traits and self-esteem in children: Results from a community and a clinical sample of patients with oppositional defiant disorder. *J Affect Disord.* 2018; 241: 275-281. [Link]
- Masaeva Z, Lechieva M. Psychological aspects of the family values and their effect on aggression events associated with pre-school children. *Procedia Soc Behav Sci.* 2016; 233: 216-219. [Link]
- Seidman LJ. Neuropsychological functioning in people with ADHD across the lifespan. *Clin Psychol Rev.* 2006; 26(4): 466-485. [Link]
- Ruocco S, Gordon J, McLean LA. Effectiveness of a school-based early intervention CBT group programme for children with anxiety aged 5-7 years. *Adv Sch Ment Health Promot.* 2016; 9(1): 29-49. [Link]
- Abedi A, Malakpoor M. Investigation of efficacy of educational - psychological early interventions for improving executive functions and attention of children with neuropsychological learning disabilities. *New Educational Approaches.* 2010; 5(1): 67-88. [Persian]. [Link]
- Pasco G. The value of early intervention for children with autism. *Paediatr Child Health.* 2018; 28(8): 364-367. [Link]
- Schaub S, Ramseier E, Neuhauser A, Burkhardt SCA, Lanfranchi A. Effects of home-based early intervention on child outcomes: A randomized controlled trial of Parents as Teachers in Switzerland. *Early Child Res Q.* 2019; 48: 173-185. [Link]
- Volkmer S, Galuschka K, Schulte-Körne G. Early identification and intervention for children with initial signs of reading deficits - A blinded randomized controlled trial. *Learn Instr.* 2019; 59: 1-12. [Link]
- Fontil L, Sladeczek IE, Gittens J, Kubishyn N, Habib K. From early intervention to elementary school: A survey of transition support practices for children with autism spectrum disorders. *Res Dev Disabil.* 2019; 88: 30-41. [Link]
- Bann CM, Wallander JL, Do B, Thorsten V, Pasha O, Biasini FJ, et al. Home-based early intervention and the influence of family resources on cognitive development. *Pediatrics.* 2016; 137(4): e20153766. [Link]

25. Ebrahimi AA, Abedi A, Yarmohammadian A, Faramarzi S. Effectiveness of queen's parenting program on psychological well-being of pre-school children with neuropsychological/developmental learning disabilities. *Modern Applied Science*. 2016; 10(4): 179-188. [\[Link\]](#)
26. Maloney EA, Converse BA, Gibbs CR, Levine SC, Beilock SL. Jump-starting early childhood education at home: early learning, parent motivation, and public policy. *Perspect Psychol Sci*. 2015; 10(6): 727-732. [\[Link\]](#)
27. Skjaeveland Y. Learning history in early childhood: teaching methods and children's understanding. *Contemporary Issues in Early Childhood*. 2017; 18(1): 8-22. [\[Link\]](#)
28. Delavar A. *Methods in psychology and educational sciences*. Second edition. Tehran: Virayesh pub; 2012, p: 99. [Persian].
29. Jafarizadeh F, Hojati H. The effect of Qur'anic stories on preschoolers' self-esteem during 2015-2016. *Iranian Journal of Nursing Research*. 2017; 12(3): 1-6. [Persian]. [\[Link\]](#)
30. Quinn K. Preparing children to attend pre-school and primary school, simple ways helping your child have the best performance in intelligence tests, school entry and gifted programs. Abedi A, Hesam M. (Persian translator). First edition. Esfahan: Neveshteh Publication; 2010, pp: 84-90. [Persian].